

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับการปกครองบังคับบัญชาทหาร

จัดทำโดย พล.อ.ท. ธนศักดิ์ เมตะนันท์
รหัส ๖๓๐๘๑๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการปกครองบังคับบัญชาทหาร

หลักนิติธรรม (The Rule Of Law) คือแนวความคิดในการปกครองภายใต้กฎหมายและปกครองอย่างมีคุณธรรมด้วยวิถีทางของกฎหมาย โดยหลักนิติธรรมจะทำหน้าที่ปกป้องสิทธิพื้นฐานของประชาชนและทหารในด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ฯลฯ

วินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมกับการปกครองบังคับบัญชาทหาร ให้ผู้บังคับบัญชาทหารและเจ้าหน้าที่ทหารได้ทราบประกอบการปฏิบัติราชการ คือ การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการทหารต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ทุกปฏิบัติการหรือภารกิจจะต้องมีกฎหมายรองรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจใช้อำนาจได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยกฎหมายที่บัญญัติขึ้นนั้นต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม กล่าวคือ ทันสมัย เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น การบริหารราชการแผ่นดินและราชการทหารต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมหรือหลักนิติรัฐ และเป็นไปตามวินัยทหาร

หลักการสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย ๗ หลักการ คือ

๑. หลักการแบ่งแยกอำนาจ Check and Balance เป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุล

๒. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

๓. หลักความชอบธรรมด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่ายทหารหรือฝ่ายปกครอง ที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชน โดยฝ่ายปกครองจะต้องไม่พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายปกครองมีความผูกพันที่จะต้องใช้อกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายปกครองมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลยพินิจโดยปราศจากอคติหรือการเลือกปฏิบัติ

๔. หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง

๕. หลักความอิสระของผู้พิพากษา หรือตุลาการ(ทหาร) โดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรม จริยธรรมของตน

๖. หลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิดแล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้นๆ มิได้

๗. หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ หมายความว่า รัฐธรรมนุญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนุญ กฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖ กำหนดว่า วินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวังรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่นั้นโดยกวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้นจำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้นจะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย ทหารผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจกยศทหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๑ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒๐ ของประเทศไทย ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๐ มี ๑๖ หมวด กับบทเฉพาะกาล รวมทั้งสิ้น ๒๗๙ มาตราในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีบางประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมกับการปกครองบังคับบัญชาทหาร ให้ผู้บังคับบัญชาทหารและเจ้าหน้าที่ทหารได้ทราบประกอบการปฏิบัติราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้ได้ผลดีต่อไป ดังนี้

๑. การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการทหารด้วย ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมตามมาตรา ๓ วรรคสอง กล่าวคือ ส่วนราชการทหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติ มิใช่ปฏิบัติหน้าที่ตามอำเภอใจ ทุกปฏิบัติการหรือภารกิจจะต้องมีกฎหมายรองรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจใช้อำนาจได้หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยกฎหมายที่บัญญัติขึ้นนั้นต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม กล่าวคือ ทันสมัย เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นการบริหารราชการแผ่นดินและราชการทหารต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมหรือหลักนิติรัฐ กล่าวคือต้อง บริหารราชการแผ่นดินและราชการทหารตามหลักกฎหมาย จะดำเนินการใดได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจชัดเจน ในเรื่องใดที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจไว้ จะกระทำการนั้นมิได้ และในเรื่องที่กฎหมายให้อำนาจดำเนินการแล้ว ต้องใช้อำนาจนั้นในทางที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด โดยจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือสร้างภาระแก่ประชาชนน้อยที่สุดด้วย

๒. ทหารย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณตามมาตรา ๒๗ วรรคห้า ซึ่งหมายความว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณของข้าราชการทหารสามารถแตกต่างจากของประชาชนทั่วไปได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องมาจากภารกิจหน้าที่ของข้าราชการทหารจำเป็นจะต้องเข้มขันหรือเคร่งครัดในบางเรื่องมากกว่าที่ใช้กับบุคคลธรรมดา เช่น ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วย

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ลง 6 เมษายน 2560

ข้าราชการกลาโหมกับการเมือง พ.ศ.๒๕๙๙ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๕๗๖ และระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยประมวลจริยธรรม พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้น

๓. บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสาร สาธารณะในครอบครองของส่วนราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ และสามารถเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อส่วนราชการทหาร และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็วภายใน ๑๕ วัน ตลอดจนสามารถฟ้องส่วนราชการทหารให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการทหาร พนักงาน หรือลูกจ้างของส่วนราชการทหาร ตามมาตรา ๔๑ โดยรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองที่ไม่ใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้ตามมาตรา ๕๙ ซึ่งเรื่องข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยได้หรือไม่เพียงใด เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ และคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒

๔. การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวด ๕ ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ ประชาชนและชุมชนมีสิทธิที่จะติดตามและเร่งรัด รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกมาตราดังกล่าวบัญญัติใช้คำว่ารัฐ "ต้อง" ดำเนินการ ซึ่งจะแตกต่างจากหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ตั้งแต่มาตรา ๖๔ ถึงมาตรา ๗๘ ซึ่งในทุกมาตราดังกล่าวใช้คำว่ารัฐ "พึง" ดำเนินการ ประชาชนและชุมชนไม่อาจมีสิทธิที่จะติดตามและเร่งรัด รวมตลอดทั้งไม่อาจฟ้องร้องได้เช่นที่บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในหมวด ๕ นี้มีมาตราที่สำคัญยิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหมและส่วนราชการทหาร คือ มาตรา ๕๒ ที่บัญญัติให้ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้กำลังทหารเพื่อพัฒนาประเทศได้ การที่รัฐต้องจัดให้มีการทหารที่มีประสิทธิภาพนั้นหมายรวมถึงรัฐต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อสามารถพิทักษ์รักษาตามที่กล่าวข้างต้นด้วย รวมทั้งในการพิทักษ์รักษาดังกล่าวไม่อาจใช้เฉพาะการทหารเพียงอย่างเดียว ต้องใช้หรือคำนึงถึงการทูตและการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย และมีบทบัญญัติชัดเจนให้ใช้กำลังทหารเพื่อพัฒนาประเทศได้ กฎหมายที่มีบทบัญญัติโดยตรงเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม คือ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ส่วนการใช้กำลังทหารเป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการใช้กำลังทหาร การเคลื่อนกำลังทหาร และการเตรียมพร้อม พ.ศ.๒๕๔๕^๒

๕. รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินและงานของรัฐ ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้บริการแก่ประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหน่วยงาน

^๒ ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการใช้กำลังทหาร การเคลื่อนกำลังทหาร และการเตรียมพร้อม พ.ศ. 2545 <http://www.mttts.ac.th/pdf/regulationMilitary.pdf> สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563

ของรัฐให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม ป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือการ กระทำโดยมิชอบที่เป็นการก้าว ก้าวหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระบวนการแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา ๗๖ ซึ่งหลักการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีบัญญัติในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ ดังนี้

- (๑) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- (๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- (๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- (๔) ไม่มีขั้นตอนปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- (๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- (๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ

(๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ส่วนคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงามของศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่สังคมยอมรับว่าพึงปฏิบัติ ที่ควรบรรจงให้เจ้าหน้าที่ของ รัฐปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม โดยรวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ส่วนจริยธรรมหมายถึงข้อควรประพฤติปฏิบัติ อะไรเป็นสิ่งดี อะไรเป็นสิ่งไม่ดี อะไรควร ทำ อะไรไม่ควรทำ สำหรับการแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามระบบ คุณธรรมหมายถึงการพิจารณาที่เสมอภาค เทียงธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ โปร่งใส พิจารณาจาก ความสามารถโดยยึดผลงานและสมรรถนะเป็นหลัก นอกจากนั้น สามารถชี้แจงเหตุผลกับอธิบายตอบ ประเด็นข้อสงสัยให้เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในองค์กรนั้นได้อย่างแท้จริง

๖. พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้ และเลิกใช้กฎอัยการศึก ในกรณี ที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำ ได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ตามมาตรา ๑๗๖ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวหมายถึงพระราชบัญญัติกฎ อัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ สรุปได้ว่า การประกาศใช้กฎอัยการศึกและการเลิกใช้กฎอัยการศึกทั่ว ราชอาณาจักรหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ คณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายมีประกาศพระบรมราชโองการ ซึ่งการประกาศใช้กฎอัยการศึกดังกล่าว เนื่องมาจากมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร ส่วนผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อย กว่าหนึ่งกองพันสามารถประกาศใช้กฎอัยการศึกได้เฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เนื่องมาจากมีสงคราม หรือจลาจลขึ้นในพื้นที่ที่รับผิดชอบเท่านั้น โดยผู้บังคับบัญชาทหารที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่ง ไม่อาจประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งดังกล่าวได้เอง ต้องเสนอเรื่องตามสายงานไปยัง คณะรัฐมนตรีเพื่อมีประกาศพระบรมราชโองการเลิกใช้ต่อไป

๗. หนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่คณะรัฐมนตรีต้องเสนอให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ มี ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ ๒) หนังสือสัญญาที่มี บทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือ

สัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ๓) หนังสือสัญญาที่รัฐบาลจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญา และ ๔) หนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา ๑๗๘ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรานี้มีผลให้กระทรวงกลาโหมและคณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าต้องเสนอหนังสือสัญญาระหว่างประเทศจัดซื้อจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์แบบรัฐบาลต่อรัฐบาล (G to G) ให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบต่อไป หรือไม่ เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติให้หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันงบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งเดิมถูกบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐^๓ รวมทั้งบันทึกขบวนการประชุม คณะกรรมการชายแดน ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาอีกต่อไป

๘. รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน ซึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ตามมาตรา ๖๕ ซึ่งต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศหรือยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่กระทรวงกลาโหมรับผิดชอบก็เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ^๔

๘.๑ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

๘.๒ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล

๘.๓ การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลสากล

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ลง ๖ เมษายน ๒๕๖๐

^๔ พลเอกฤกษ์ บวรรัตนารักษ์ ที่ปรึกษาพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์

๘.๔ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม เพื่อให้กลไกสำคัญต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม มีการใช้หลักธรรมาภิบาล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

๘.๕ ปรับโครงสร้างและแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อวางระบบและกลไกการบริหารงาน เพื่อรับผิดชอบการบริหารงานในระดับภาค ที่เชื่อมโยงกัน และสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนา ปรับโครงสร้างและปรับปรุงกฎหมายเพื่อจัดความสัมพันธ์ ให้เอื้อต่อประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่และการกำกับติดตามเพื่อสร้างธรรมาภิบาล

๘.๖ พัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการดำเนินงานเพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

๘.๗ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทุกภาคส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตภาครัฐมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^๕

ราชการทหารต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล และมีหลักนิติธรรมเป็น “เกณฑ์” ตรวจสอบการกระทำขององค์กรทหาร

หลักนิติธรรม” (Rule of Law) กับ “หลักนิติรัฐ” (Rechtsstaat) เป็นหลักการคล้ายกันทางวิชาการ แต่อย่างไรก็ตามพัฒนาการของระบบกฎหมายในปัจจุบันภายใต้ระบบโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีส่วนสำคัญทำให้ “หลักนิติธรรม” และ “หลักนิติรัฐ” พัฒนามาสู่การมีหลักการร่วมกันของบรรดาระัฐเสรีประชาธิปไตยคงทิ้งไว้เฉพาะลักษณะที่เป็นพัฒนาการในทางประวัติศาสตร์ของแต่ละระบบที่ไม่ใช่สาระสำคัญของการเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย เช่น การมีระบบศาลคู่ หรือระบบศาลเดี่ยว หรือการอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายเดียวกันหรือมีระบบกฎหมายที่แยกตามลักษณะของกฎหมาย

แก่นสาระสำคัญของ “นิติธรรม” หรือ “นิติรัฐ” ได้นำไปสู่การรับรองคุ้มครองโดยกติการะหว่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือ หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน, หลักไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เป็นต้น หลักการเหล่านี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการพื้นฐานของบรรดาระัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อจำกัดการใช้อำนาจของรัฐและมุ่งคุ้มครองบุคคลจากการใช้อำนาจของรัฐตามอำเภอใจ ดังนั้น รัฐที่ปกครองโดยกฎหมายทั้งหลายไม่ว่าจะเรียกว่า “นิติธรรม” หรือ “นิติรัฐ” สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาระสำคัญที่ทุกฝ่ายล้วนยอมรับและเป็นเกณฑ์สำคัญของการใช้อำนาจรัฐ หรือการใช้กำลังในกองทัพ

กำลังทางอากาศ/อวกาศ-ไซเบอร์ AIR POWER CYBER SPACE^๖ มีความเคลื่อนไหวเร็วตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงการขับเคลื่อนกองทัพอากาศจึงจำเป็นต้องขับเคลื่อนพัฒนาคน HUMAN CAPITAL ทุนมนุษย์พร้อมยุทธภัณฑ์ ไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของกองทัพอากาศทุกคนจึงต้องมีส่วนร่วมกัน และจะต้องมีระบบการปกครองบังคับบัญชา

^๕ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561- 2580)ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก ลง 13 ตุลาคม 2561

^๖ มานัต วงษ์วาทย์ RTAF_Policy_2563_v2.นโยบายผู้บัญชาการทหารอากาศ พ.ศ.2563

บริหารจัดการและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบคุณลักษณะเฉพาะของกองทัพอากาศด้วยเช่นกัน เพื่อให้ทุกคนสามารถทำหน้าที่ขับเคลื่อนกองทัพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นหมายถึงว่าข้าราชการทหารทั้งหมดนั้น ต้องทำหน้าที่ ขับเคลื่อนกองทัพอากาศภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ใช้และการยึดถือกฎหมายอย่างถูกต้องเคร่งครัดในการขับเคลื่อนทุกบริบทของกองทัพอากาศ ภายใต้การใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์กำหนดเพื่อให้กองทัพอากาศสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจป้องกันประเทศ ในการนี้กองทัพอากาศจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบ มีหน้าที่ภารกิจที่สอดคล้องกับยุคสมัย ๔.๐หรือยุคโลกาภิวัตน์ และนั่นรวมถึงต้องใช้และยึดถือกฎหมายที่มีผลบังคับกับทหารอากาศทุกคนอย่างเคร่งครัดและอย่างสอดคล้องกับสถานะตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่และการรับสิทธิภายใต้สิทธิเสรีภาพ/ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และภายใต้ขีดความสามารถและขีดสมรรถนะ COMPETENCY ของข้าราชการทหารอากาศแต่ละบุคคล เพื่อให้ข้าราชการทหารอากาศทุกคนได้รับความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน ขจัดการวิ่งเต้นเส้นสายอันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ เมื่อข้าราชการได้รับความเป็นธรรม ก็จะสามารถทำหน้าที่เป็นจักรกลคุณภาพสำหรับการทำหน้าที่ขับเคลื่อนกองทัพอากาศได้ต่อไปในอนาคตเครื่องมือทางกฎหมายที่จะถูกนำมาใช้ในกองทัพอากาศได้แก่หน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดข้าราชการกองทัพอากาศที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ การปกครองด้วยหลักนิติธรรม ผู้นำและการสร้างผู้นำและผู้นำสูงสุดขึ้นมาด้วยหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมของข้าราชการทหารอากาศทุกคน การมีองค์กรรักษาการบังคับใช้กลไกกฎหมายระเบียบข้อบังคับจารีตประเพณีธรรมเนียมทหารอากาศ ให้มีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒^๗ ให้ส่วนราชการกองทัพอากาศจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการโดยจัดทำเป็นแผน ๕ ปี ที่ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา ๑๖ กับบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการกองทัพอากาศด้วยกัน และส่วนราชการอื่น ต้องกระทำโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลางที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) กำหนด กับ ให้ส่วนราชการจัดให้มีการทบทวนภารกิจของตนว่าภารกิจใดมีความจำเป็น หรือสมควรที่จะยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำลังเงินงบประมาณของประเทศ ความคุ้มค่าของภารกิจและสถานการณ์อื่นประกอบกัน ตามมาตรา ๓๓ ภายใต้การใช้เครื่องมือพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการคุณภาพ PMQA ๔.๐ (Public Sector Management Quality Award) คิดริเริ่มนโยบาย กฎหมายและกฎระเบียบใหม่ๆให้ทันสมัย เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์มีการตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐกับเอกชน มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับองค์กรและประชาชน มีคณะกรรมการพัฒนากฎหมายกองทัพอากาศ เพื่อปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ให้มีความ

^๗พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก ลง 30 เมษายน 2562

ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน มีระบบการสื่อสารหลายช่องทาง เพื่อใช้ในการทำงานมีการวิเคราะห์ผลกระทบของเป้าประสงค์และตัวชี้วัด ที่มีผลต่อยุทธศาสตร์ชาติทั้งระยะสั้นและระยะยาวในมิติต่างๆ ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การลดผลกระทบจากข้อบังคับทางกฎหมาย สร้างนวัตกรรมด้านนโยบาย นวัตกรรมการปรับปรุงกระบวนการ ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กองทัพอากาศจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันเป็นของตนเอง มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาของตนเอง Perches and Development เพื่อเป็นการยืนยันหลักในสมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ ๒๕๖๓ RTAF White Paper ๒๐๒๐^๘ เพื่อไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดจะต้องมีการ IMPLEMENTATION ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ให้เป็นแนวทางแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม โดยกำหนดหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบ และวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน ตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ มีความซื่อสัตย์สุจริตในข้อ ๓. โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม ตรวจสอบทรัพย์สิน และองค์กรต่อต้านการคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในกองทัพอากาศ ได้ทราบถึงทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ตามหลักนิติธรรมธรรมาภิบาล และมีกฎเหล็กอีกประการควบคุมตามหลักของวินัยทหาร

หลักว่าด้วยวินัยทหาร

เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖^๙ ได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานแล้ว ผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งมีอำนาจลงโทษตามหลักนิติธรรม ตำแหน่งผู้รับโทษก็ดี ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก สมควรปรับหลักแนวคิดให้ถูกต้องตรงกับสภาวะแวดล้อมทางกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันมีหลัก ดังนี้

มาตรา ๔ วินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร

มาตรา ๕ วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด

ตัวอย่างการกระทำความผิดวินัยทหาร มีดังต่อไปนี้

- (๑) ดื้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- (๒) ไม่รักษาระเบียบการเคารพพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- (๓) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- (๔) ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร
- (๕) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- (๖) กล่าวคำเท็จ

^๘ สมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ. 2563 RTAF White Paper 2020 in RTAF SIMPOSIUM 20 February 2020

^๙ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖
<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C721/%C721-20-9999-update.pdf> สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563

- (๗) ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- (๘) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
- (๙) เสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกิริยา

มาตรา ๖ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวางรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่นั้นโดยกวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้นจำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้นจะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย แต่เมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้นี้ ผู้บังคับบัญชาจักต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน และรายงานต่อไปตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยเร็ว

มาตรา ๗ ทหารผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร

มาตรา ๘ ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัยทหารดังกล่าวไว้ในหมวด ๒ นั้น ให้มีกำหนดเป็น ๕ สถาน คือ

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) ทัณฑ์กรรม
- (๓) กัก
- (๔) ชัง
- (๕) จำขัง

มาตรา ๙ วรรคท้าย นอกจากทัณฑ์ที่กล่าวไว้นี้ ห้ามมิให้คิดขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็นอันขาด

มาตรา ๑๓ ก่อนที่ผู้มีส่วนกลางลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถ้วนถี่แน่นอนว่าผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้ว จึงสั่งลงทัณฑ์นั้น ต้องระวางอย่างให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโทษะจริต หรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้ว ต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าการกระทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์

มาตรา ๒๑ ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาจักต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงทัณฑ์อยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม ซึ่งเป็นการสมควรที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางเป็นระเบียบไม่ก้าวก่าย

มาตรา ๒๙ ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใด ต้องรีบไต่สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉยนับว่ากระทำผิดต่อวินัยทหาร

สรุป

“หลักนิติธรรม” หรือ “The Rule of Law” เป็นหลักการปกครองด้วยความถูกต้องเป็นธรรม โดยกฎหมาย สำหรับการปกครองบังคับบัญชาทหารนั้น ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม นอกจากนี้การกระทำของทหารยังต้องไม่กระทำผิดต่อหน้าที่ราชการ ทั้งความประพฤติและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ที่ต้องเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต มีความยุติธรรม เทียงธรรม ดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม และมีทัศนคติที่ดี มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานขององค์กรเป็นที่เชื่อถือยอมรับการปกครองบังคับบัญชาตามแนวทางของ หลักการแบ่งแยกอำนาจ Check and Balance หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักในความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักความชอบธรรมด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองในการใช้กฎหมายของฝ่ายทหาร หลักการไม่เลือกปฏิบัติ หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักกฎหมายมีผลย้อนหลัง หลักความจำเป็นและพอสมควรแก่เหตุเป็นหลักที่ทางทหารใช้ในการใช้กำลัง หลักความอิสระของตุลาการ หลักไม่มีความผิดไม่มีโทษหากไม่มีกฎหมาย ดังนั้นหลักนิติธรรมในกองทัพอากาศ จำเป็นจะต้องสร้างและสานต่อก่อให้เกิดขึ้นในทุกกิจการและทุกกิจกรรมของการทำภารกิจงานและในทุกกระบวนการของการปกครองบังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาทหารและเจ้าหน้าที่ทหารต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติและความผาสุกของประชาชน เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง วินัย หรือจริยธรรม โดยทางราชการจะเปิดเผยได้หรือไม่เพียงใด เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ และคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒^{๑๐} การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐคือ ที่ให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้อำนาจทหารเพื่อพัฒนาประเทศได้ ตามมาตรา ๕๒ และรัฐต้องจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบจัดทำแผนให้สอดคล้องและบูรณาการกันตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ กับให้มีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๖๒ จัดทำแผนปฏิรูปราชการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลางโดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และวัดผลด้วยระบบ PMQA ๔.๐^{๑๑}

^{๑๐} พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๖๙ ก ลง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒

^{๑๑} การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0)
<https://www.opdc.go.th/content/Mjc3Mg>

วินัยในหลักสากลของการปกครองทหารจะใช้วิธีการเช่นเดียวกับการปกครองพลเรือนไม่ได้ เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธ จึงจำเป็นต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่เข้มงวดยิ่งกว่าพลเรือน เพราะหากทหารไร้อำนาจวินัยก็อาจนำอาวุธร้ายแรงดังกล่าวมาสร้างความวุ่นวายในสังคมให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนได้ดังเช่นเหตุที่ จ.นครราชสีมาที่ผ่านมา ดังนั้นระบบการบังคับบัญชาและวินัยของทหารจึงต้องเข้มงวดและเด็ดขาด ความผิดวินัยบางอย่างของพลเรือนอาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ทางทหารถือเป็นเรื่องร้ายแรงต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกับความผิดทางอาญาของบ้านเมืองทั่วไปเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง เช่นการขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือการหนีราชการ เป็นต้น จึงจำเป็นที่จะต้องมิวินัยทหารให้อำนาจผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารที่กระทำผิดวินัยได้แต่ถึงแม้จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดเพียงใด ในการปกครองบังคับบัญชาทหารก็มีได้ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาทหารที่จะสั่งลงโทษ ลงทัณฑ์ทหารได้ตามอำเภอใจแต่อย่างใด แต่จะมีกรอบและหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยวินัยทหารเป็นหลักในการปกครองบังคับบัญชาทหาร ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖ หมายความว่าด้วยวินัยทหารนี้ มีระบบการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และถ่วงดุล เช่น มาตรา ๖ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวางรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่นั้นโดยกวดขัน, มาตรา ๗ ทหารผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย, มาตรา ๘ วรรคท้าย และนอกจากทัณฑ์ที่กล่าวไว้ห้ามมิให้คิดทัณฑ์ขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็นอันขาด, มาตรา ๑๓ ก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถ่วงถ่วงแน่นอนว่า ผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้วจึงสั่งลงทัณฑ์นั้น ต้องระวางอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโทษจรดหรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าการกระทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์, มาตรา ๒๑ ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาก็ต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชาหรือลงทัณฑ์อยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจ ในทางที่ผิด อยุติธรรม ซึ่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ได้ และมาตรา ๒๙ ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใดต้องรีบไต่สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นคำร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด หากผู้บังคับบัญชาใดเพิกเฉย นับว่ากระทำผิดต่อวินัยทหาร จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการปกครองบังคับบัญชาทหารนั้นใช้หลักนิติธรรมหรือหลักการปกครองด้วยความถูกต้องเป็นธรรมโดยกฎหมายเช่นกัน ดังนั้น หลักนิติธรรมกับการปกครองบังคับบัญชาทหาร คือหลักการปกครองด้วยความถูกต้องเป็นธรรม โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับการปกครองบังคับบัญชานั้นเอง หากเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว ก็หมายถึงว่าหลักนิติรัฐ นิติธรรม เกิดขึ้นในกองทัพอากาศอย่างแท้จริง ประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมืองในเชิงกฎหมายมากมายมหาศาล ดังนั้นกองทัพอากาศ จำเป็นจะต้องสร้างหรือสานต่อก่อให้การปฏิบัติภารกิจงานและในทุกกระบวนการของการปกครองบังคับบัญชา ภายใต้กรอบกฎหมายและหลักการในรัฐธรรมนูญตามที่ระบุนโยบายแห่งรัฐโดยถือว่าเป็น “หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ” เป็นการปกครองบังคับบัญชาและการจัดการอำนาจอย่างชอบธรรม ภายใต้การปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และตามหลัก “นิติธรรม”